

Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde

B A C H E L

O R O F N U

R S I N G

2 0 2 0

EEN TOEKOMSTBESTENDIG
OPLEIDINGSPROFIEL 4.0

Redactie:

Johan Lambregts

Ans Grotendorst

Cuno van Merwijk

Johan Lambregts
Ans Grotendorst
Cuno van Merwijk

Bachelor of Nursing 2020

Redactie:

Johan Lambregts

Ans Grotendorst

Cuno van Merwijk

Bachelor of Nursing 2020

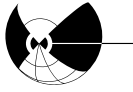
Een Toekomstbestendig Opleidingsprofiel 4.0

Bohn
Stafleu
van Loghum

Houten 2016

Bachelor of Nursing 2020 is mede mogelijk
gemaakt door ZonMw

ZonMw

ISBN 978-90-368-0928-3

DOI 10.1007/978-90-368-0929-0

ISBN 978-90-368-0929-0 (eBook)

© 2016 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media BV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of opnamen, hetzij op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor drukfouten en andere onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

NUR 100, 840

Basisontwerp omslag: Studio Bassa, Culemborg

Automatische opmaak: Crest Premedia Solutions (P) Ltd., Pune, India

Bohn Stafleu van Loghum

Het Spoor 2

Postbus 246

3990 GA Houten

www.bsl.nl

Voorwoord: innovatief en dynamisch partnerschap

De toekomst vraagt veel van de verpleegkundige op bachelorniveau, en dat geldt voor een flink deel ook al voor het heden. Maatschappelijke veranderingen, technologische ontwikkelingen en e-health stellen andere eisen aan de gezondheidszorg. Actuele hervormingen van de zorg bieden een intersectoraal perspectief op participatie, gezondheid en professionele zorg voor burgers. Het gegroeide onderscheid tussen preventie, zorg en welzijn is inmiddels contraproductief. Bij ziek-zijn gaat het steeds meer om het kunnen functioneren dan om het hebben van aandoeningen: het individuele adaptatievermogen blijkt een cruciale factor in het 'gezonder' functioneren. Daarom komt het accent meer te liggen op het belang van zelfzorg en informele zorg. Op preventie gericht onderzoek en toepassing van de resultaten daarvan zullen meer aandacht krijgen. Wijkverpleegkundigen op bachelorniveau krijgen een verbindende rol in de nieuwe zorg. Tevens zal ambulante verpleegkundige zorg – ook in de zorg voor ouderen, voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid en voor gehandicapten – in de plaats komen van onderdelen van de klinische zorg. Die zal wel blijven bestaan, zij het nog gespecialiseerder dan nu. En dan is daar nog de overheveling van de verantwoordelijkheid voor de jeugd- en langdurige zorg naar gemeenten.

Al met al reden genoeg om het landelijke opleidingsprofiel toekomstbestendig te maken, als kader voor alle opleidingen tot generalistisch verpleegkundige op bachelorniveau. Het Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde (LOOV) gaf opdracht voor dit nieuwe opleidingsprofiel, dat is gebaseerd op het Beroepsprofiel verpleegkundige (Schuurmans 2012) en op de aanbevelingen uit het eindrapport *Voortrekkers in verandering* van de Verkenningcommissie hbo-gezondheidszorg van de Vereniging Hogescholen (Verkenningcommissie hbo gezondheidszorg 2013). Naast deze solide basis werden nog een tweetal NIVEL-rapporten en tal van andere relevante bronnen gebruikt.

Duurzame veranderingen bereik je in het algemeen niet door ze in schriftelijke documenten als een opleidingsprofiel vast te leggen en beleidsmatig vast te stellen, hoe onmisbaar dat proces op zichzelf ook is. Dat geldt bij uitstek voor een omvangrijk project als Bachelor of Nursing 2020, dat zo veel stakeholders kent. Om veranderingen in praktijk te brengen is beweging, dynamiek, nodig. Die beweging hebben we in het afgelopen jaar volop gezien: binnen de hogescholen, tussen de hogescholen onderling, én tussen de hogescholen en hun lokale partners, de bij hun opleiding betrokken regionale en plaatselijke zorgaanbieders. Honderden verpleegkundigen en docenten hebben in de regionale klankbordgroepen en in de centrale themagroepen hun kennis, ervaring en visie ingebracht. Die op innovatie gerichte dynamiek is bijzonder vruchtbaar gebleken. Naar mijn stellige overtuiging zal dit innovatieve en dynamische partnerschap ook na

de vaststelling van het opleidingsprofiel worden voortgezet. Alle betrokkenen profiteren daarvan, en dat is in het belang van optimale verpleegkundige zorg voor de burgers van Nederland.

De hogescholen werken in het LOOV productief samen, maar hechten terecht ook aan hun autonomie. Het nieuwe opleidingsprofiel biedt de garantie dat alle verpleegkundige bachelors die vanaf 2020 uitstromen, breed zijn opgeleid en verpleegkundige zorg kunnen verlenen aan degenen die daarop zijn aangewezen. Tegelijkertijd biedt het de hogescholen en de studenten in hun curricula de ruimte om eigen keuzes te maken, medeafhankelijk van de lokale context.

Met dit kaderstellende opleidingsprofiel Bachelor of Nursing 2020 legt het LOOV een stevige basis voor de toekomst. Het is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met een groot aantal partners uit hogescholen en werkveld in de thema- en klankbordgroepen. Voor hun inspanningen en betrokkenheid dank ik hen zeer hartelijk.

Peter Koopman

Voorzitter stuurgroep Bachelor of Nursing 2020

Bachelor of Nursing 2020 als kwaliteitsimpuls

De kwaliteitsimpuls die Bachelor of Nursing 2020 aan het hbo-onderwijs in de verpleegkunde in Nederland geeft, dient een groot maatschappelijk belang: jaarlijks starten zo'n drieduizend mensen met een opleiding tot verpleegkundige. Demografische en politiek-maatschappelijke ontwikkelingen, en ook ontwikkelingen in zorg, wetenschap en technologie, maken dat de omgeving waarin zij komen te werken drastisch verandert. Het nieuwe, landelijke opleidingsprofiel komt aan die dynamiek tegemoet. Het hanteert een nieuwe definitie van gezondheid: niet de aandoening staat centraal, maar de vaardigheid om met gezondheidsproblemen om te gaan. Een focus die uitstekend past bij de rol van de verpleegkundige. De bachelor of nursing zal in de toekomst steeds vaker zichtbaar actief zijn in de wijk. Terwijl de complexe zorg in de wijk een toenemend beroep zal doen op deze verpleegkundige, zal ook in de toekomst een belangrijk deel van de afgestudeerden intramuraal gaan werken in ziekenhuizen, ggz, gehandicaptenzorg en ouderenzorg.

Op 20 november 2014 overhandigde de stuurgroep de eerste drie hoofdstukken van Bachelor of Nursing 2020 aan het LOOV, dat deze unaniem heeft goedgekeurd. Het nieuwe profiel is opgebouwd volgens de adviezen van de commissie-Westerlaken.

Binnen de zeventien participerende hogescholen is door Bachelor of Nursing 2020 veel beweging en energie ontstaan. Niet alleen de drie themagroepen zijn positief, ook de signalen uit de klankbordgroepen zijn enthousiast: hogescholen en zorgaanbieders blijken veel voor elkaar te kunnen betekenen. Het project heeft daarmee een stevige basis gelegd voor toekomstige samenwerking op lokaal niveau, om de dynamiek in werkveld en onderwijs tot uiting te laten komen in de onderwijscurricula. Steeds in het belang van optimale zorg voor de burgers van Nederland.

Het LOOV heeft directe toegang tot de hogescholen, docenten, studenten en alumni, en ziet als opdrachtgever en eigenaar van het proces ook toe op de continuïteit. Het hele traject Bachelor of Nursing 2020 maakt voor ons als LOOV eens te meer duidelijk hoe belangrijk het is als hogescholen gezamenlijk te opereren, in de richting van en samen met werkveld, de branchepartijen en de overheid. Bachelor of Nursing 2020 smaakt wat dat betreft duidelijk naar meer.

Met zo veel betrokken belanghebbenden is de totstandkoming van het opleidingsprofiel ook een krachttoer geweest. Van harte dank ik de velen die gezamenlijk deze krachttoer hebben volbracht. In het bijzonder dank ik stuurgroepvoorzitter Peter Koopman en projectleider Johan Lambregts voor hun inspanningen.

Op 26 juni 2015 werd het opleidingsprofiel goedgekeurd door het Sectoraal Adviescollege HGZO van de Vereniging Hogescholen.

Caroline van Mierlo

Voorzitter Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde

Introductie: voortrekkers in verandering

Onder het motto ‘voortrekkers in verandering’ is het LOOV in november 2013 gestart met een veelomvattend verandertraject: het ontwikkelen van een toekomstbestendig opleidingsprofiel voor de verpleegkundige. Het project kreeg de naam Bachelor of Nursing 2020.

Drieluik van profielen

Beroeps-, functie- en opleidingsprofielen vormen een drieluik: ieder onderdeel beïnvloedt de twee andere. De primaire verantwoordelijkheid voor de profielen berust respectievelijk bij de beroepsorganisatie, de zorginstellingen en de hogescholen. Deze verdeling van verantwoordelijkheden wordt door minister Schippers van VWS bevestigd in haar brief van 15 oktober 2014 over Beroep en opleiding verpleegkundige. Bachelor of Nursing 2020 heeft van meet af aan ingezet op intensieve samenwerking met het werkveld. Dat blijkt zowel uit de samenstelling van stuurgroep en themagroepen, als uit de inbreng van vele honderden functionarissen uit zorgpraktijk en onderwijs via de klankbordgroepen. Met brancheorganisaties en andere belanghebbenden vond bilateraal overleg plaats. Zij hadden tevens tijdens twee *invitational conferences* de gelegenheid zich uit te spreken over het projectplan en de Tussenrapportage. Zij zijn ook schriftelijk uitgenodigd op de Tussenrapportage te reageren. Zie voor een overzicht van de stakeholders bijlage 6.

Basisdocumenten

Bij hun werk aan het nieuwe opleidingsprofiel hebben de drie themagroepen zich gebaseerd op het Beroepsprofiel verpleegkundige (Schuurmans 2012) en het eindrapport van de Verkenningcommissie hbo-gezondheidszorg van de Vereniging Hogescholen: *Voortrekkers in verandering* (2013). Gezien de cruciale rol van de wijkverpleegkundige in de eerstelijnszorg werden op verzoek van VWS – in samenwerking met ZonMw – ook de competenties uit het Expertisegebied wijkverpleegkundige (Bont et al. 2012) in het opleidingsprofiel opgenomen. Verder zijn vele door deskundigen uit onderwijs en werkveld ingebrachte documenten bestudeerd. Alle documenten zijn opgenomen in de digitale bibliotheek (► www.loov2020.nl). Ten slotte verwerkten de themagroepen de reacties van de brancheorganisaties op de Tussenrapportage.

Toekomstverkenning TNO: naar functionele zorg

In het najaar van 2014 kwamen de resultaten beschikbaar van een verkenning door TNO (Chorus et al. 2014) van de toekomstige zorgbehoefte in vier regio's in Nederland (Amsterdam, Amstelveen, Friesland en Rotterdam), in opdracht van de commissie

Innovatie Beroepen & Opleidingen van Zorginstituut Nederland. Vooral is gekeken naar de toename van functioneringsproblemen. Ten opzichte van 2012 zullen deze problemen in de vier regio's in 2030 respectievelijk 60, 40, 60 en 29 % stijgen. De relatief lagere stijging in Rotterdam heeft te maken met het bombardement en de hongerwinter, die leidden tot minder geboortes in 1945. In de toekomst zal naar het oordeel van de commissie de zorg meer op functioneren en minder op de aandoening gericht moeten zijn. Dit sluit naadloos aan bij de definitie van gezondheid in het Beroepsprofiel verpleegkundige en het opleidingsprofiel Bachelor of Nursing 2020. De bevindingen zijn ook geheel in lijn met de keuze van het LOOV voor een breed opgeleide verpleegkundige met veel aandacht voor preventie en zelfmanagement.

Leeswijzer

Het opleidingsprofiel Bachelor of Nursing 2020 is een dynamisch profiel. Dat betekent dat de kaders weliswaar vaststaan, maar dat de hogescholen bij de ontwikkeling van de onderwijscurricula voldoende ruimte hebben om keuzes te maken, afhankelijk van de lokale en regionale context. De dynamiek wordt vooral gevormd door de permanente contacten met het werkveld (onder meer via klankbordgroepen, stages, lectoraten en leerwerkplaatsen), die tot actualisering van de onderwijsprogramma's kunnen leiden.

Redactie

Drs. J.A.M. Lambregts
Drs. A. Grotendorst
Drs. C.S.J. van Merwijk

Auteurs

J.S. Boonstra, Saxion
Dr. M. van der Cingel, Windesheim
Drs. J.H. Dijkers, Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
E.G. van Eijkeren-de Keizer, Rivas Zorggroep Gorinchem
Drs. J. Ellenbroek, Icare
Drs. R. van Graas-Hofman, Hogeschool Inholland, secretaris themagroep 1
Drs. M. Hanegraaf, Reinier van Arkel groep
M.E. Havekes, Hogeschool Leiden
Drs. R. den Hertog, Christelijke Hogeschool Ede, voorzitter themagroep 2
Drs. E. Hoekman, Viaa Gereformeerde Hogeschool
W. Jackson MBA, TweeSteden ziekenhuis Tilburg
M. Jansen Schuiling, ZZG Zorggroep
Drs. K.L.M. de Kleine, Hogeschool Rotterdam

Drs. J.E.M. Kolk, Hogeschool Utrecht
Drs. J.C.M. van Loon, De Wever, secretaris themagroep 2
Dr. S.M. van der Lyke, ISZ De Brug
Drs. M.B. Nieweg, Hanzehogeschool Groningen, secretaris themagroep 3
A.D.M. Nijst MSc, Avans Hogeschool, voorzitter themagroep 1
H.J.C.A. Pantaleão-van den Broek, Cordaan Thuiszorg
Drs. J. Pennings-Duits, Fontys Hogescholen
Drs. A.G. Rutgers, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Dr. M. de Rijke, Hogeschool Zeeland
R. Sell, ErasmusMC
Dr. M.T. Slager, De Haagsche Hogeschool
Dr. C. Sino, Hogeschool Utrecht, voorzitter themagroep 3
Drs. C. Vilrocx, Amphia Ziekenhuis
J.P.J. van Zaanen, GGZ Breburg
D.M.J. Verstappen, Zuyd Hogeschool
Drs. G. Wallinga, Icare

Inhoud

1	Robuust curriculum	1
	<i>A.D.M. Nijst, R. van Graas-Hofman, M. van der Cingel, J.H. Dijkers, M.E. Havekes, M. Jansen Schuiling, K.L.M. de Kleine, S.M. van der Lyke, A.G. Rutgers, C. Vilrokk, J.P.J. van Zaanen</i>	
1.1	Introductie: werkwijze	3
1.2	Beroepsprofiel verpleegkundige als basis	3
1.2.1	Inzetbaar in alle contexten.....	3
1.2.2	Toename aantal ouderen en chronisch zieken.....	4
1.2.3	Postinitiële scholing blijft nodig.....	4
1.2.4	Eindniveau.....	4
1.2.5	Competentiegebieden en CanMEDS-rollen	5
1.2.6	Vergelijking 'oud en nieuw'.....	5
1.3	Competenties en kernbegrippen	7
1.3.1	Body of Knowledge and Skills (BoKS)	7
1.3.2	Kritische beroepssituaties.....	7
1.4	CanMEDS-rol 1: zorgverlener	9
1.4.1	Kernbegrip: klinisch redeneren.....	10
1.4.2	Kernbegrip: uitvoeren van zorg	10
1.4.3	Kernbegrip: zelfmanagement versterken	11
1.4.4	Kernbegrip: indiceren van zorg.....	12
1.4.5	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol.....	13
1.5	CanMEDS-rol 2: communicator	14
1.5.1	Kernbegrip: persoonsgerichte communicatie	14
1.5.2	Kernbegrip: inzet informatie- en communicatietechnologie (ICT)	15
1.5.3	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol.....	16
1.6	CanMEDS-rol 3: samenwerkingspartner	17
1.6.1	Kernbegrip: professionele relatie	17
1.6.2	Kernbegrip: gezamenlijke besluitvorming	18
1.6.3	Kernbegrip: multidisciplinair samenwerken	19
1.6.4	Kernbegrip: continuïteit van zorg	19
1.6.5	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol.....	20
1.7	CanMEDS-rol 4: reflectieve EBP-professional	21
1.7.1	Kernbegrip: onderzoekend vermogen	22
1.7.2	Kernbegrip: inzet EBP.....	22
1.7.3	Kernbegrip: deskundigheidsbevordering	23
1.7.4	Kernbegrip: professionele reflectie	24
1.7.5	Kernbegrip: morele sensitiviteit	25
1.7.6	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol.....	25
1.8	CanMEDS-rol 5: gezondheidsbevorderaar	26

1.8.1	Kernbegrip: preventiegericht analyseren	26
1.8.2	Kernbegrip: gezond gedrag bevorderen	27
1.8.3	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol	28
1.9	CanMEDS-rol 6: organisator	29
1.9.1	Kernbegrip: verpleegkundig leiderschap	29
1.9.2	Kernbegrip: coördinatie van zorg	30
1.9.3	Kernbegrip: veiligheid bevorderen	31
1.9.4	Kernbegrip: verpleegkundig ondernemerschap	31
1.9.5	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol	32
1.10	CanMEDS-rol 7: professional en kwaliteitsbevorderaar	33
1.10.1	Kernbegrip: kwaliteit van zorg leveren	33
1.10.2	Kernbegrip: participeren in kwaliteitszorg	34
1.10.3	Kernbegrip: professioneel gedrag	34
1.10.4	Kernbegrippen die ook relevant zijn voor deze rol	35
1.11	Overzicht van competenties en kernbegrippen van de CanMEDS-rollen 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7	35
2	Focus en differentiatie	41
	<i>R. den Hertog, J.C.M. van Loon, J.S. Boonstra, M. Hanegraaf, J.E.M. Kolk, H.J.C.A. Pantaleão-van den Broek, J. Pennings-Duits, R. Sell, D.M.J. Verstappen</i>	
2.1	Inleiding	42
2.2	Focus: generalistisch opleiden	42
2.2.1	Citaten uit klankbordgroepen	43
2.3	Generalistisch opleiden met ruimte voor keuzeonderwijs	44
2.3.1	Perspectief van de zorgvragers	44
2.3.2	Perspectief van het werkveld/de brancheverenigingen	44
2.3.3	Perspectief van de studenten	45
2.3.4	Perspectief van de hogescholen	45
2.4	Keuzemogelijkheden: de plussen en de minnen	46
2.5	Vorm en inhoud keuzeonderwijs: scenario's	46
2.5.1	Werken in de praktijk, bij- en nascholing	48
2.5.2	Oriëntatie op beroepsopleidingen verpleegkundig specialist	48
2.5.3	Oriëntatie op wetenschappelijk onderwijs	49
2.6	Samenvatting en overwegingen	49
3	Onderzoekend vermogen	51
	<i>C. Sino, M.B. Nieweg, E.G. van Eijkeren-de Keizer, J. Ellenbroek, E. Hoekman, W. Jackson, M. de Rijke, M.T. Slager, G. Wallinga</i>	
3.1	Begripsverheldering onderzoekend vermogen	52
3.2	De drie componenten van onderzoekend vermogen	53
3.2.1	Onderzoekende houding	53
3.2.2	Kennis uit onderzoek van anderen toepassen	54
3.2.3	Zelf onderzoek doen	54
3.3	Onderzoekend vermogen en beroepsproducten	55